

PRAVNI MONITORING MEDIJSKE SCENE U SRBIJI

Izveštaj za Oktobar 2011

SADRŽAJ:

I	SLOBODA IZRAŽAVANJA.....	3
II	MONITORING IMPLEMENTACIJE POSTOJEĆIH ZAKONA.....	8
III	MONITORING PROCESA USVAJANJA NOVIH ZAKONA	13
IV	MONITORING RADA REGULATORNIH TELA, DRŽAVNIH ORGANA I KOLEKTIVNIH ORGANIZACIJA ZA ZAŠTITU AUTORSKOG I SRODNIH PRAVA	14
	REGULATORNA TELA	14
	DRŽAVNI ORGANI.....	16
V	PROCES DIGITALIZACIJE.....	17
VI	PROCES PRIVATIZACIJE.....	18
VII	ZAKLJUČAK	20

I SLOBODA IZRAŽAVANJA

U periodu na koji se ovaj monitoring izveštaj odnosi, zabeleženo je više slučajeva koji ukazuju na moguće povrede slobode izražavanja.

1. Pretnje i pritisci

1.1. Novinar šabačkog lista „Podrinske“ i saradnik Radija Slobodne Evrope, Hanibal Kovač, fizički je napadnut 5. oktobra 2011. godine, u centru Šapca. Kovača je nepoznati muškarac udario nogom u leđa i rekao mu da će „biti prebijen ili mrtav“. Prema navodima svedoka incidenta, muškarac je izašao iz džipa bez registarskih oznaka, pretio i udario novinara, a zatim se odvezao u nepoznatom pravcu. Sve se, prema istom izvoru, desilo desetak metara od saobraćajnih policajaca u zoni pokrivenoj kamerama. Napadač se, po tvrdnji samog Kovača koju su preneli mediji, predstavio kao telohranitelj distributera medicinske opreme koji se pominje u istrazi o Opštoj bolnici Šabac. Kovač je, inače, mesecima istraživao poslovanje te bolnice, a posebno i nabavke koje je bolnica sprovodila. Policija je, kako je saopšteno, identifikovala napadača, privela ga i odredila mu policijsko zadržavanje, nakon čega je trebalo da bude priveden istražnom sudiji.

Zakonom o javnom informisanju predviđeno je da niko ne sme da vrši bilo kakav fizički ili drugi pritisak na javno glasilo i njegovo osoblje, kao ni uticaj podesan da ih omete u obavljanju posla. Shodno odredbama Krivičnog zakonika Republike Srbije, u konkretnom slučaju mogli bi postojati elementi krivičnog dela nasilničko ponašanje, kojim se sankcioniše teže remećenje javnog reda i mira, odnosno značajnije ugrožavanje spokojstva građana grubim vređanjem ili zlostavljanjem drugog, vršenjem nasilja prema drugom, izazivanjem tuče ili drskim ili bezobzirnim ponašanjem. Za nasilničko ponašanje, zakonom je predviđena kazna do tri godine zatvora, a ako je pri izvršenju dela nekom licu nanesena laka telesna povreda ili je došlo do teškog ponižavanja građana, učinilac će se kazniti zatvorom od šest meseci do pet godina. Dodatno, takođe shodno odredbama Krivičnog zakonika Republike Srbije, ugrožavanje sigurnosti nekog lica pretnjom da će napasti na njegov život ili telo, ili život ili telo njemu bliskog lica, u slučaju kada je takva pretnja upućena novinaru u vezi sa poslovima koje obavlja u oblasti informisanja, kažnjava se zatvorom od jedne do osam godina. Ono što, međutim, posebno zabrinjava u ovom slučaju, jeste činjenica da, kao i u drugim sličnim slučajevima, od kojih je najpoznatiji napad na dopisnika „Večernjih novosti“ iz Loznice, Vladimira Mitrića, još iz septembra 2005. godine, policija nije saopštila da je otkrila nalogodavce ovog napada. Naime, i pored toga što su mediji preneli Kovačevu izjavu da se napadač predstavio kao telohranitelj

distributera medicinske opreme koji se pominje u istrazi o Opštoj bolnici Šabac, koji slučaj je Kovač mesecima istraživao i o kome je pisao, iz policijskog saopštenja ne proizilazi da je istraga u tom smislu uopšte vođena. Činjenica da se istraga u velikom broju slučajeva napada na novinare, po pravilu, zadovoljava samo otkrivanjem neposrednih počinitelaca, a ne i njihovih nalogodavaca ili podstrekača, nastavlja da ozbiljno zabrinjava.

1.2. Urednik portala „Vranje Press“, takođe i dopisnik lista „Danas“ iz Vranja, Vojkan Ristić, prijavio je policiji da mu je telefonom pretio jedan od visokih funkcionera DSS-a u Vranju. On tvrdi da su pretnje, reakcija na informaciju objavljenu 5. oktobra, da Tužilaštvo za organizovani kriminal istražuje poreklo imovine nekoliko lica iz Vranja, članova Demokratske stranke Srbije (DSS) ili ljudi bliskih toj stranci. Portal „Vranje Press“, pozivajući se na neimenovani policijski izvor iz Beograda, objavio je da se ova istraga sprovodi u nastavku akcije u kojoj je prethodno uhapšen direktor Rudarskog basena Kolubara. Ristić tvrdi da je upozoren da više ne piše o ovom slučaju. Mediji su dva dana kasnije preneli da je Ristić dao izjavu policiji u kojoj je za pretnje optužio funkcionera DSS-a iz Vranja, Mišu Antića. Predsednik Gradskog odbora DSS-a u Vranju, Dejan Stanojević, u telefonskoj izjavi za jednu televizijsku stanicu rekao je da je „Vojkan Ristić izmislio pretnje“. Po Stanojeviću, „niko iz DSS u Vranju nema veze sa onim što se dešavalo u Kolubari, niti je bilo ko poslovaio iz Vranja sa ovim preduzećem“. Gradski odbor DSS-a u Vranju takođe je protestovao povodom pisanja „Vranje Press-a“, doveo ga u vezu sa očekivanom predizbornom kampanjom, te zatražio od ovog medija da otkrije izvor od koga je dobio spornu informaciju.

Zakonom o javnom informisanju predviđeno je da niko ne sme, ni na posredan način, da ograničava slobodu javnog informisanja, nijednim načinom podesnim da ograniči slobodan protok ideja, informacija i mišljenja, te posebno i da niko ne sme da vrši bilo kakav pritisak i uticaj na javno glasilo i njegovo osoblje, podesan da ih omete u obavljanju posla. Zakon o javnom informisanju posebno insistira i na posebnoj odgovornosti i obavezi nosilaca političkih funkcija u tom smislu, ukazujući da su njihova prava na zaštitu ograničena ako je informacija važna za javnost s obzirom na činjenicu da lice na koje se odnosi informacija vrši određenu funkciju. Posebno zabrinjavajući je i zahtev Gradskog odbora DSS-a u Vranju upućen mediju da otkrije izvor od koga je dobio spornu informaciju. Zakon predviđa da novinar nije dužan da otkrije podatke u vezi sa izvorom informacije, osim ako se podaci odnose na krivično delo, odnosno učinioca krivičnog dela za koje je zaprećena kazna zatvora najmanje pet godina. Ovo pravilo predviđeno Zakonom o javnom informisanju iz 2003. godine, u poslednjih osam godina bilo je poštovano, i pored toga što je u nekim situacijama bilo pokušaja, sa različitih strana, da se zanemari. Podsetićemo, npr. na zahteve redakciji dnevnog lista „Borba“, početkom 2009. godine, da otkrije izvor svoje informacije o odluci Vlade Srbije u

slučaju Miladina Kovačevića. Olivera Zekić, tada glavna i odgovorna urednica „Borbe“, bila je na informativnom razgovoru u policiji, ali je odbila da otkrije ko je tom dnevnom listu bio izvor informacije da je Vlada spremna da isplati odštetu povređenom studentu Brajanu Stajnhaueru, a kako bi se Miladinu Kovačeviću, beguncu od američke pravde, sudilo u Srbiji. Banalizovanje prava novinara da štiti svoje izvore, te pozivi na njegovo kršenje zarad očuvanja rejtinga političkih stranaka, ukazuju da su političari u Srbiji spremni da zanemare značaj zaštite novinarskih izvora, pa samim tim i slobodu izražavanja uopšte, zarad čijeg jemstva je zaštita novinarskih izvora u srpskom pravu i predviđena, ukoliko procene da bi na taj način mogli da ostvare makar i kratkoročnu političku korist.

1.3. Sredinom oktobra, kamenovan je studio Radio Televizije Prima iz Bajine Bašte, pri čemu je kamenicama razbijeno više prozora na zgradi i isečene tri gume na ispred studija parkiranim službenom automobilu ove medijske kuće. Radio Televizija Prima saopštila je da je ovo bio treći napad na njihovo službeno vozilo u prethodna tri meseca. Napadi su prijavljeni policiji. Iz RTV Prima ukazali su da se na njih vrši i ekonomski pritisak, a da se pritisak vrši i neposredno na zaposlene, sve u pokušaju da se utiče na uređivačku politiku ovog medija.

Slučaj napada na Radio Televiziju Prima iz Bajine Bašte, dodatna je potvrda da pritisci na medije i pokušaji njihove instrumentalizacije postaju sve jači u očekivanju raspisivanja parlamentarnih i lokalnih izbora. Pri tome se, očigledno, ne biraju sredstva, u rasponu od „prijateljskih ubeđivanja“, preko ekonomskih pritisaka – otkazivanja marketinških ugovora ili usmeravanja budžeta, koje lokalne samouprave namenjuju javnom informisanju, na „poslušne“ i vlastima „prijateljske“ medije, do otvorenih pretnji i vandalskih napada. Iako su medijska udruženja zahtevala od nadležnih da istraže pozadinu napada i odgovorne izvedu pred lice pravde, nikakvih saopštenja koja bi ukazivala da se istraga vodi i da je dala neke rezultate, nije bilo.

2. Sudski postupci

2.1. Novosadsko tužilaštvo podiglo je optužnicu protiv Jelene Spasić, novinarku i Milorada Bojovića, urednika ugašenog „Nacionalnog građanskog lista“ iz Novog Sada, zbog teksta „Državni organi potpuno nespremni za rat“. U optužnici koju je Jelena Spasić primila 14. oktobra, tužilaštvo je našlo da je taj tekst, sačinjen na osnovu poverljivog izveštaja Ministarstva odbrane Srbije o stanju priprema za odbranu zemlje, „naneo štetu bezbednosti Srbije“. Optužnica Jelenu Spasić i Milorada Bojovića tereti da su izvršili krivično delo iz člana 98. stav 4. Zakona o tajnosti podataka, odnosno da

su, radi objavljivanja učinili dostupnim materijal pripremljen za sednicu Narodne skupštine Republike Srbije sa oznakom „STROGO POVERLJIVO“, kao i krivično delo iz člana 333. stav 2. Krivičnog zakonika, tako što nisu otkrili identitet svog izvora, čime su po nalaženju tužilaštva pomogli svom izvoru – izvršiocu krivičnog dela za koje je zaprećena kazna zatvora preko 5 godina. Udruženje novinara Srbije osudilo je podizanje optužnice protiv novinarkе i urednika. „To što su oni objavili, ne šteti bezbednosti Srbije, kako navodi optužnica, već doprinosi informisanju građana o stvarnom stanju odbrambenih priprema i bezbednosti zemlje“, navodi se u saopštenju. Jelena Spasić protestovala je što je novosadsko tužilaštvo podiglo optužnicu protiv nje, a da nije vodilo istragu i da je nije ni pozvalo na razgovor. Ona je istakla da nije istina da je odala tajnu, jer materijal rasut po skupštinskim stolovima i stolovima bifea Skupštine više ne može biti nikakva tajna. Poverenik za informacije od javnog značaja i zaštitu podataka o ličnosti, Rodoljub Šabić, reagovao je saopštenjem objavljenim 15. Oktobra, u kome je upozorio da ovakav postupak upućuje na uznemiravajuće zaključke u vezi sa slobodom štampe i pravom javnosti da zna. „Insistiranje na odgovornosti novinara, pogotovo uz odsustvo odgovornosti drugih, stvarno odgovornih, bez obzira na namere tužilaštva, za rezultat će objektivno imati štetne efekte po slobodu štampe i pravo javnosti da zna“, navodi se u saopštenju Poverenika. Nekoliko dana kasnije, 22. oktobra, mediji su preneli novu izjavu Poverenika, u kojoj on kaže sledeće: „Jutros me je Zagorka Dolovac, republički tužilac, obavestila da tužilaštvo neće nastaviti krivični postupak protiv novinara lista „Nacionalnog građanskog“ po optužnici koju je podiglo Osnovno tužilaštvo u Novom Sadu, a koja još nije ni stupila na pravnu snagu i da će umesto toga biti proširena istraga u odnosu na druga NN službena lica, zbog odavanja tajne“. Istog dana, portparol Republičkog javnog tužilaštva, Tomo Zorić, izjavio je Tanjugu da je krivično vanraspravno veće Osnovnog suda u Novom Sadu vratilo optužnicu protiv novinara i urednika lista „Nacionalni građanski“ u istražni postupak, tako da će se sada voditi istraga. „Nakon okončanja istrage, u zavisnosti od činjenica koje budu utvrđene, tužilaštvo će doneti odluku o ovom predmetu“, rekao je Zorić.

Slučaj Jelene Spasić i Milorada Bojovića uznemirio je javnost. Podsetio je na jedno vreme, za koje smo verovali da je prošlo, kada je, na primer, Miroslav Filipović, dopisnik lista „Danas“ i agencije Frans pres iz Kraljeva, 2000. godine osuđen na 7 godina zatvora presudom Vojnog suda u Nišu zbog špijunaže. Filipović je navodno špijunirao tako što je pod punim imenom i prezimenom objavljivao tekstove na Internetu, na sajtu IWPR-a (Institute for War & Peace Reporting). I Jelena Spasić i Milorad Bojović u ovom konkretnom slučaju, radili su ono što im je posao – pisali su o lošem stanju nekih odbrambenih resursa, pozivajući se na konkretne podatke iz dokumenta koji je bio označen kao poverljiv. Već iz samog objavljenog teksta nesumnjivo proizilazi da su njegove posledice mogle biti samo dobre – otklanjanje nespornih propusta, a ne nanošenje štete bezbednosti Srbije. Ono što je dodatno zabrinulo medijske profesionalce jeste i činjenica da je u konkretnom slučaju do

optuženja došlo bez istrage, kao i da je tužilac predložio da suđenje bude zatvoreno za javnost. Članom 244. stav 6. Zakonika o krivičnom postupku Republike Srbije predviđeno je da, ako je za krivično delo predviđena kazna zatvora do osam godina, javni tužilac može, i mimo saglasnosti istražnog sudije, odnosno i bez njegovog prethodnog saslušanja osumnjičenog, podići optužnicu i bez sprovođenja istrage ako prikupljeni podaci koji se odnose na krivično delo i učinioca pružaju dovoljno osnova za optuženje. Takođe, u skladu sa odredbom člana 292. Zakonika o krivičnom postupku, veće može, po službenoj dužnosti ili po predlogu stranaka, isključiti javnost za ceo glavni pretres ili jedan njegov deo, između ostalog i ako to zahtevaju interesi zaštite nacionalne bezbednosti. I jedna i druga odredba predstavljaju izuzetke od opštih pravila – da podizanju optužnice prethodi istraga i da je glavni pretres javan. Utisak da je novosadsko tužilaštvo pre naglilo primenom izuzetka u odnosu na opšte pravilo u prvom slučaju, potvrdilo je i krivično vanraspravno veće Osnovnog suda u Novom Sadu, koje je vratilo optužnicu protiv novinara i urednika lista „Nacionalni građanski“ u istražni postupak, odnosno praktično u redovnu proceduru. Za očekivati je i da će, ako do suđenja uopšte i dođe, sud odbiti eventualan predlog da isključi javnost sa glavnog pretresa. Ovo tim pre, što deluje nelogično da se javnost isključuje s pretresa zbog zaštite tajnosti dokumenta za koji se optužnicom već tvrdi da je učinjen dostupnim istoj toj javnosti. Na posletku, čini se da je ovaj slučaj pokazao koliko su krhke garancije Zakona o javnom informisanju, i to kako one koje se odnose na informisanje o stvarima od interesa za javnost, tako i one koje se tiču prava novinara da štite svoje izvore. Konkretno, članom 4. Zakona o javnom informisanju predviđeno je da se u javnim glasilima slobodno objavljuju informacije i mišljenja o pojavama o kojima javnost ima opravdani interes da zna, osim kada je drugačije određeno zakonom i bez obzira na način na koji je pribavljena informacija. Izgleda nesporno da su pitanja koja se tiču spremnosti zemlje za odbranu upravo ona pitanja o kojima javnost ima opravdani interes da zna, bez obzira da li je medij u konkretnom slučaju informaciju pribavio skupljajući rasute dokumente sa stolova Skupštinskog bifea, kako je to slikovito objasnila Jelena Spasić. Takođe, članom 32. Zakona o javnom informisanju, predviđeno je da novinar nije dužan da otkrije podatke u vezi sa izvorom informacije, osim ako se oni odnose na krivično delo, odnosno učinioca krivičnog dela za koje je zaprećena kazna zatvora najmanje pet godina. Neverovatno je kako je tužilaštvo pozivanje novinara na ovo, zakonom ustanovljeno pravo, tretiralo kao pomoć izvoru, odnosno pomoć izvršiocu krivičnog dela. Čak i ako zanemarimo činjenicu da zaštita izvora ne postoji da bi se štitili konkretni izvori, odnosno kako to novosadsko tužilaštvo smatra, da bi se pomagalo onima koji vrše krivično delo odavanja tajnih dokumenata, već da bi se štitio jedan od ključnih preduslova slobode štampe, bez kojeg bi izvori bili obeshrabreni da se obraćaju štampi, a javnost posledično uskraćena za informacije koje ima pravo da zna, u konkretnom slučaju uopšte nisu bili ispunjeni uslovi da se novinarima uskrati pravo na zaštitu izvora. Naime, novinar je dužan da otkrije podatke u vezi sa izvorom informacije, jedino ako se oni odnose na krivično delo, odnosno učinioca krivičnog dela, za koje je zaprećena kazna zatvora od

najmanje pet godina. Za krivično delo o kome je ovde reč, zaprećena je kazna zatvora od najmanje jedne, a najviše osam godina, te ni u tom smislu novinar nije bio dužan da otkrije izvor, niti je pak njegovo neotkrivanje izvora moglo biti tretirano kao pomoć izvršiocu krivičnog dela.

2.2. Ročište po tužbi koju je novinar Vladimir Ješić podneo 2003. godine protiv predsednika Nove Srbije, Velimira Ilića, još jednom je odloženo pred Osnovnim sudom u Novom Sadu, nakon što su advokati Velimira Ilića tražili izuzeće postupajućeg sudije. Velimir Ilić se ni ovoga puta nije pojavio u sudnici. Ješić je Ilića tužio, jer ga je ovaj političar, na snimanju intervjua za novosadsku televiziju „Apolo“ 2003. godine, šutnuo nogom i pokušao fizički da na njega nasrne. Vladimir Ješić izjavio je nakon odloženog ročišta, da njegov slučaj govori da u Srbiji postoje različiti standardi za političare i za obične građane.

Deluje gotovo neverovatno da osam godina nakon napada na novinara koji je videla cela Srbija, budući da se odigrao pred televizijskim kamerama, ovaj slučaj još uvek nema sudski epilog. Naime, prvostepena presuda iz 2006. godine, ukinuta je po žalbi Velimira Ilića. Advokati Vladimira Ješića tvrde da žalba nije bila blagovremena, budući da je uložena tek 2009. godine, a da ju je sud ipak uvažio. Kako god bilo, tvrdnja Ješića o različitim standardima za političare i za obične građane više je nego uverljiva, ako se slučaj, u kome je Velimir Ilić bio napadač, uporedi sa jednim drugim slučajem, u kome je bio napadnut. Podsetimo, Dejan Stojadinović, koji je 5. februara 2010. godine u Knez Mihailovoj ulici u Beogradu napao Velimira Ilića, dok je ovaj davao izjavu novinarima povodom akcije skupljanja potpisa njegove partije za vanredne izbore, osuđen je već 6. aprila iste godine, samo dva meseca nakon incidenta, na dve godine zatvora. Prvostepenu odluku doneo je Viši sud u Beogradu. Šest meseci kasnije, ova presuda je potvrđena od strane Apelacionog suda u Beogradu i na taj način postala pravnosnažna, čime je samo potvrđeno da srpski sudovi, kada žele, mogu da budu vrlo ekspeditivni. Nažalost, oni to izgleda dovoljno ne žele kada se radi o predmetima u kojima se novinari pojavljuju kao oštećeni.

II MONITORING IMPLEMENTACIJE POSTOJEĆIH ZAKONA

1. Zakon o javnom informisanju

1.1. Implementacija Zakona o javnom informisanju, obrađena je, jednim delom i kroz odeljak o slobodi izražavanja.

1.2. Dnevni list „Danas“ objavio je 13. oktobra da su, uprkos Zakonom o javnom informisanju propisane zabrane vršenja bilo kakavog fizičkog ili drugog pritiska na javno glasilo i njegovo osoblje i uticaja podesnih da ih ometu u obavljanju posla, po rezultatima evidencije koju vodi Nezavisno udruženje novinara Srbije (NUNS), u Srbiji za poslednje četiri godine zabeležena od 212 slučaja fizičkih i verbalnih napada na novinare, od čega je samo 17 procesuirano. NUNS procenjuje da su nadležni obavešteni tek o svakom trećem slučaju pretnji i napada na predstavnike medija, što dramatično svedoči o stepenu nepoverenja struke u institucije. Statistika govori da napadnuti mogu da očekuju blagovremenu reakciju državnih organa u svakom četvrtom prijavljenom slučaju. Istraživanje ipak pokazuje da se broj pretnji i napada na novinare u posmatranom periodu smanjuje. Tako su 2008. godine, bila zabeležena čak 143 takva slučaja, 2009. godine 37, 2010. godine 19, dok ih je u nepunoj 2011. godini bilo 13. Napadači na novinare najčešće odgovaraju prekršajno, ali su zabeležene i zatvorske kazne izrečene u krivičnim postupcima, po pravilu na granici zakonskog minimuma, ili čak i ispod njega, kao i uslovne i novčane kazne.

2. Zakon o radiodifuziji

2.1. Kako piše dnevni list „Danas“, od početka ove godine, merama za naplatu radio televizijske pretplate obuhvaćeno je 140.000 građana Srbije koji je ne plaćaju. U najvećem broju slučajeva, RTS neplatišama šalje opomene. Prema navodima iz samog RTS-a, od 2007. godine, u svim delovima Srbije, neplatišama se upućuju opomene pred utuženje i istovremeno im se pruža i mogućnost da dugove Javnom servisu izmire u više mesečnih rata. U RTS-u navode da se u slučaju izostanka reakcije na upućene opomene, pokreće sudski postupak. Najviša naplativost pretplate ostvaruje se na području Beograda, gde u proseku iznosi od 65 do 70 odsto, i Vojvodine, gde je u proseku od 55 do 60 odsto. U južnoj i istočnoj Srbiji naplativost je najniža. Na području centralne Srbije, ona iznosi oko 35 odsto, a na jugu Srbije 15 do 20 odsto, kažu u Javnom servisu Srbije, a prenosi dnevni list „Danas“. U RTS-u dodaju da stepen naplate RTV pretplate varira u zavisnosti od ekonomske razvijenosti regiona koji se posmatra, a da na njega utiče i činjenica da se naplaćuje zajedno sa naplatom električne energije, kao i da se u naplati primenjuje pravilo po kome se prvo u celosti izmiruje obaveza za električnu energiju, a tek potom ona za radio-televizijsku pretplatu.

Zakonom o radiodifuziji predviđeno je da se finansiranje delatnosti ustanova javnog radiodifuznog servisa koje se odnose na ostvarivanje opšteg interesa utvrđenog zakonom, plaća radio-televizijska pretplata. Obavezu plaćanja radio-televizijske pretplate imaju vlasnici radio i TV prijemnika. Pretplata, u istom iznosu na celoj teritoriji Republike Srbije, plaća se na prijemnike po domaćinstvu, pri čemu je domaćinstvo, vlasnik dva ili više prijemnika, izuzev prijemnika u motornom vozilu,

obavezno da plaća pretplatu samo za jedan prijemnik na istoj adresi. Pretplatu plaćaju i pravna lica, i to hoteli i moteli po jednu na svakih deset soba opremljenih televizijskim ili radio prijemnikom, a druga pravna lica, vlasnici prijemnika, po jednu na svakih 20 zaposlenih koji su u stanju da primaju program. Od obaveze plaćanja pretplate oslobađaju se samo domaćinstva-vlasnici prijemnika čiji je najmanje jedan član domaćinstva invalid sa 100% telesnog oštećenja, invalid sa manje od 100% telesnog oštećenja, ako mu je, u skladu sa odredbama posebnih propisa, priznato pravo na dodatak za tuđu negu i pomoć, ili lice koje je trajno izgubilo sluh ili slepo lice. Od obaveze plaćanja pretplate oslobađaju se i pravna lica, i to ustanove za smeštaj korisnika, škole, zdravstvene ustanove i invalidske organizacije i preduzeća za radno osposobljavanje i zapošljavanje invalida, te diplomatsko-konzularna predstavništva, pod uslovom reciprociteta. Visina pretplate koja je inicijalno bila utvrđena zakonom, usklađuje se sa indeksom rasta cena na malo u Republici Srbiji u prethodnoj kalendarskoj godini, prema zvanično objavljenim podacima organa nadležnog za poslove statistike, uvećanim za 5%, te u ovom trenutku iznosi 500 dinara. Naplata mesečne pretplate vrši se preko javnog preduzeća koje obavlja delatnost proizvodnje i distribucije električne energije, na način utvrđen ugovorom, zaključenim između Javnog servisa i tog javnog preduzeća. Od ukupno prikupljenog iznosa, 1,5% uplaćuje se na račun budžeta Republike Srbije za razvoj domaće kinematografije. Od prihoda ostvarenog naplatom pretplate na području Vojvodine, Javnom servisu Vojvodine pripada 70%. Pitanje naplativosti pretplate postalo je izuzetno bitno i u kontekstu nedavno usvojene Medijske strategije. Tokom njenog pisanja, bilo je više nego jasno da implementacija Zakona o radiodifuziji, u delu koji se odnosi na finansiranje javnog servisa, nije zadovoljavajuća. Naime, pretplata je uvedena kako bi se obezbedio stabilan i izdašan izvor finansiranja javnog servisa. Istovremeno, finansiranje iz pretplate trebalo je da javnom servisu obezbedi dodatnu distancu od vlasti, koju je teško obezbediti u uslovima neposrednog budžetskog finansiranja. RTS je, nažalost, umesto da radi na povećanju naplativosti pretplate, često delovao kao da je zapravo od nje odustao i da bi se rado vratio na neposredno budžetsko finansiranje. Očekivalo se da bi Medijska strategija mogla da postavi određene smernice za finansiranje javnog servisa u budućnosti, ali je ona tu, čini se, ipak zastala na pola puta. Naime, deklarativno, Strategijom se Republika Srbija obavezala da će obezbediti siguran i javan finansijski okvir za funkcionisanje javnih radio-televizijskih servisa. Takođe, Strategija uočava da je nužno podići nivo ubiranja prihoda iz pretplate, kako zakonskim rešenjima, tako i boljom organizacijom toga posla. Strategija, međutim, u pogledu modela koji bi to mogao da obezbedi, ne nudi nikakve sugestije. Ono što je ipak dobro, jeste da se po prvi put insistira na finansiranju javnih servisa koje će biti u skladu s kriterijumima o kontroli državne pomoći. Ti kriterijumi podrazumevaju jasnu definiciju funkcije i obaveza javnog servisa, nadzor nad ispunjavanjem funkcija i obaveza, javnost finansijske kontrole, sprovođenje testa za uvođenje novih usluga, zabrane preplaćivanja (pri čemu treba uzeti u obzir i komercijalne prihode), srazmernosti i ponašanja na tržištu koje ne narušava pravila o zaštiti konkurencije.

Njihovo navođenje u Strategiji bi zapravo trebalo da znači da se pitanje naplativosti pretplate ne može tretirati izolovano, da se ne može tretirati mimo konteksta odgovornosti javnog servisa u poslovanju i transparentnosti u trošenju i ono para što se kroz pretplatu prikupi.

2.2. O tome kako borba protiv radio piraterije može da bude efikasna i uspešna, kada su ugrožene i neke druge službe, a ne samo legalni mediji, svedoči saopštenje policije objavljeno 25. oktobra, o tome da su pripadnici Službe za borbu protiv organizovanog kriminala Ministarstva unutrašnjih poslova Republike Srbije, u saradnji sa Odeljenjem za borbu protiv visokotehnološkog kriminala Višeg javnog tužilaštva u Beogradu i Radiodifuznom agencijom, na osnovu naredbe istražnog sudije Višeg suda u Beogradu, izvršili pretresanje više objekata, kako bi pronašli studio i predajnik nelegalne radio-stanice „Radio Boss“ u Beogradu. U konkretnom slučaju, razlog intervencije jeste činjenica da je emitovanje ove stanice moglo dovesti do ugrožavanja bezbednosti vazdušnog saobraćaja, na šta je RATEL u više navrata ukazivao. Vlasnik stanice je identifikovan i određeno mu je policijsko zadržavanje. U saopštenju se navodi da je u njegovom stanu, pored emisione i studijske opreme, pronađeno i vatreno oružje u ilegalnom posedu. Policija je najavila podnošenje prijave za veći broj krivičnih dela, između ostalog i ugrožavanja bezbednosti vazdušnog saobraćaja, povrede autorskih i srodnih prava i neovlašćeno bavljenje delatnošću.

RATEL je nastavio da objavljuje liste piratskih stanica u Srbiji, kojih je u oktobru bilo 50, odnosno za šest manje nego mesec dana ranije. Inače, to što je u konkretnom slučaju policija najavila da će protiv uhapšenog vlasnika piratske radio stanice podneti prijavu za neovlašćeno bavljenje delatnošću, pokazuje da je medijsko udruženje ANEM, imalo pravo kada je još pre gotovo dve godine policiji predlagalo upravo taj mehanizam borbe protiv radio piraterije. Naime, u obraćanju ministru unutrašnjih poslova i direktoru policije, još februara 2010. godine, ANEM je ukazivao da je „način na koji se država do sada borila sa radio piraterijom neprimeren“, da „ni RRA, niti RATEL, sami ne poseduju mehanizme koji bi omogućili efikasno sprečavanje radio piraterije“, te da je saradnja sa ministarstvom unutrašnjih poslova i policijom u tom smislu neophodna. U istom dopisu navodi se da se emitovanjem bez Zakonom o radiodifuziji predviđene dozvole, i to emitovanjem komercijalnih sadržaja – reklama i oglasa za nagradu, izvršava krivično delo iz člana 353. Krivičnog zakonika Republike Srbije. Citiranim članom zakona predviđeno je da će se novčanom kaznom ili zatvorom do dve godine kazniti svako ko se neovlašćeno i za nagradu bavi određenom delatnošću za čije obavljanje je, po zakonu ili drugim propisima donetim na osnovu zakona, potrebna dozvola nadležnog organa.

2.3. Kablovski televizijski kanal Kopernikus stavljen je pod celodnevni monitoring Republičke radiodifuzne agencije, povodom navoda u medijima da se pregovara sa predstavnicima Srpske napredne stranke o zakupu osam sati programa ove stanice, ističe za „Danas“ Goran Karadžić, zamenik predsednika Saveta RRA. On dodaje da političke stranke imaju mogućnost da predstave svoje političke programe u medijima, ali samo tokom predizborne kampanje, nikako ranije. Prema njegovim rečima, RRA ne može da deluje „pre nego što se nešto desi“, ali može na osnovu sumnji da nadgleda određene emitere sa posebnom pažnjom, odnosno monitoringom tokom 24 sata, kao što je i učinjeno sa TV Kopernikus.

Zakonom o radiodifuziji zabranjeno je reklamiranje političkih organizacija van predizborne kampanje, dok im se u toku predizborne kampanje garantuje načelo jednake zastupljenosti bez diskriminacije. U tom smislu bi zakup medijskog prostora, koji bi se vršio radi reklamiranja, bio nesumnjivo zabranjen. Osim što zabranjuje radio i TV stanicama da reklamiraju političke stranke van predizborne kampanje, Zakon predviđa i da politička stranka, organizacija ili koalicija, kao ni pravna lica čiji je osnivač politička stranka, organizacija ili koalicija, ne mogu imati dozvolu za emitovanje programa. U navedenom smislu, eventualno zakupljivanje delova programa elektronskih medija od strane političkih stranaka van predizborne kampanje, ako bi do njega došlo, bilo bi suprotno i duhu i slovu zakona u Srbiji.

3. Zakon o nacionalnim savetima nacionalnih manjina

3.1. Boris Labudović, dosadašnji predsednik Upravnog odbora Radiotelevizije Vojvodina (RTV) podneo je ostavku na mesto u ovom telu. Labudović je u obrazloženju naveo da je predstojeća izmena Statuta RTV-a radi usklađivanja ovog akta sa Zakonom o nacionalnim savetima nacionalnih manjina za njega neprihvatljiva. „Isti zakonodavac Zakonom o radiodifuziji propisuje nezavisnost i samostalnost u radu RTV-a, a Zakonom o nacionalnim savetima nacionalnih manjina to praktično poništava.“ „Ukoliko bi se potonji zakon striktno poštovao, shodno tumačenju nadležnih, Upravni odbor i menadžment RTV-a ne bi birao čak 16 od 21 odgovornog urednika“, istakao je Labudović, čija ostavka je stupila na snagu 4. oktobra. Labudović dodaje da direktor i glavni i odgovorni urednici Radio-televizije Vojvodine ne mogu da odgovaraju za uređivačku politiku, ako im tri četvrtine odgovornih urednika postavljaju Nacionalni saveti, te da RTV praktično gubi nezavisnost i samostalnost na tri od pet radijskih i televizijskih programa koje emituje. Upravni odbor je za novog predsednika izabrao Vanju Barišić-Joković.

Upravni odbor pokrajinskog Javnog servisa, koji ima devet članova koje imenuje i razrešava Republička radiodifuzna agencija, nadležan je, između ostalog, da imenuje i razrešava generalnog direktora, imenuje i razrešava direktore radija i televizije i glavne i odgovorne urednike programa. Zakonom o nacionalnim savetima nacionalnih manjina, predviđeno je da nacionalni saveti manjina na čijim jezicima RTV emituje program, daju mišljenje u postupku imenovanja članova upravnog odbora, programskog odbora i generalnog direktora Radiodifuzne ustanove Vojvodine, kao i da utvrđuju kriterijume za izbor odgovornog urednika programa na jeziku svoje nacionalne manjine. Dalje, nacionalni saveti upravnom odboru predlažu imenovanje odgovornog urednika programa na jeziku te nacionalne manjine od kandidata koji se prijave i ispunjavaju uslove konkursa, odnosno daju mišljenje o kandidatima za odgovornog urednika programa na jezicima nacionalnih manjina, ukoliko se odgovorni urednik imenuje za više programa na jezicima nacionalnih manjina. Ostavka Borisa Labudovića ukazuje na teško održivu situaciju u kojoj upravni odbor i generalni direktor praktično imaju vezane ruke u odnosu na izbor rukovodećeg tima urednika u RTV-u. Imajući u vidu sporne odluke o smenama odgovornih urednika u manjinskim medijima, koje je u poslednje vreme donosio pre svega Nacionalni savet mađarske nacionalne manjine, te nesporne politizacije Nacionalnih saveta i njihovog stavljanja pod kontrolu vodećih nacionalnih partija nacionalnih manjina, postaje sve očiglednije da model koji je Zakon o nacionalnim savetima nacionalnih manjina usvojio, a radi ostvarivanja prava na samoupravu manjinskih zajednica u sferi javnog informisanja, zapravo pretilo da informisanje na manjinskim jezicima stavi pod apsolutnu kontrolu manjinskih oligarhija. Da sve bude još gore, Medijska strategija se ovim pitanjem, osim u meri u kojoj je deklarativno potvrdila garancije nezavisnosti javnih servisa u obavljanju svojih funkcija, zabrane uticaja na sadržaje njihovih programa i ograničavanja njihove nezavisnosti i samostalnosti, uopšte nije bavila. Ostaje da se vidi kako će se RTV sa problemom koji činjenično postoji nositi, odnosno hoće li, sa druge strane, ostavka Borisa Labudovića za svoj rezultat imati makar to, da se o činjenici da je Zakon o nacionalnim savetima nacionalnih manjina u sferi informisanja na manjinskim jezicima zapravo kreirao više problema nego što ih je rešio, razgovara otvoreno i bez olakih optužbi da je svako alternativno ponuđeno rešenje samo kršenje stečenih manjinskih prava.

III MONITORING PROCESA USVAJANJA NOVIH ZAKONA

U periodu na koji se ovaj izveštaj odnosi, Narodna skupština Republike Srbije nije usvojila nijedan specifično medijski propis.

IV MONITORING RADA REGULATORNIH TELA, DRŽAVNIH ORGANA I KOLEKTIVNIH ORGANIZACIJA ZA ZAŠTITU AUTORSKOG I SRODNIH PRAVA

REGULATORNA TELA

1. REPUBLIČKA RADIODIFUZNA AGENCIJA (RRA)

Nakon ostavke Borisa Labudovića, dosadašnjeg predsednika Upravnog odbora RTV, RRA je raspisala javni poziv za predlaganje kandidata za njegovo upražnjeno mesto. Oglas je objavljen 25. oktobra 2011. godine, u dnevnim listovima „Politika“ i „Dnevnik“. Podsetimo, Zakon o radiodifuziji predviđa da za članove upravnog odbora Radiodifuzne ustanove Vojvodine, RRA imenuje lica koja žive i rade na području Vojvodine, a koja ispunjavaju i opšte uslove za članstvo u ovom telu, što podrazumeva da kandidati treba da budu novinari, odnosno afirmisani stručnjaci za medije, menadžment, pravo i finansije, ili druge ugledne ličnosti. Članovi Upravnog odbora ne mogu biti narodni poslanici, poslanici u skupštini autonomne pokrajine, članovi Saveta RRA, članovi Vlade, odnosno organa izvršne vlasti autonomne pokrajine, niti imenovana ili postavljena lica u Vladi, organu izvršne vlasti autonomne pokrajine ili republičkim, odnosno pokrajinskim organima, kao ni funkcioneri političkih stranaka.

2. REPUBLIČKA AGENCIJA ZA ELEKTRONSKE KOMUNIKACIJE (RATEL)

RATEL je 18. oktobra objavio ažuriranu listu radio i TV stanica koje neovlašćeno koriste radio-frekvencijski spektar. Zabeleženo je 50 piratskih emitera, odnosno za 6 manje u odnosu na listu objavljenju mesec dana ranije. Čak 22 od ovih 50 stanica je sa teritorije Vojvodine, dok ih je 13 sa šireg područja Beograda. Međutim, osim slučaja „Radija Boss“ iz Beograda, koji je zatvoren, a njegov vlasnik i zadržan u policiji, pre svega zbog toga što je svojim emitovanjem uzrokovao štetne smetnje kontroli leta i tako ugrožavao bezbednost vazdušnog saobraćaja, u periodu na koji se ovaj izveštaj odnosi nisu zabeleženi drugi slučajevi zatvaranja piratskih stanica.

3. SAVET ZA ŠTAMPU

Komisija za žalbe Saveta za štampu, prvog nezavisnog samoregulatornog tela za štampane medije u Srbiji, nakon što je počela da prima žalbe 15. septembra, donela je tokom oktobra i prve dve odluke.

Tako je usvojena žalba podneta protiv dnevnog lista „Press“, a podneta povodom objavljivanja teksta, pod naslovom „Lekar mučio ženu i njenog ljubavnika“, u štampanom izdanju od 9. septembra ove godine. Žalbom se tvrdilo da je tim člankom, ženi koja je preživela nasilje, učinjena dodatna šteta, iznošenjem neproverenih informacija i objavljivanjem ličnih podataka koji mogu doprineti identifikaciji identiteta žrtve, kao i informacija koje nisu relevantne za nasilje koje je nad njom učinjeno. U žalbi se tvrdi da se u članku, između ostalog, navode neprikladni opisi situacija koji mogu da navedu čitaoca na opravdavanje nasilja, npr: „Zatekao je ljubavnike “na delu” i to ga je žestoko razbesnelo“ i slično. Komisija za žalbe Saveta za štampu našla je da je žalba osnovana, odnosno da su spornim tekstom prekršene odredbe odeljka VI, tačke 1, 2. i 3. Kodeksa novinara Srbije, a dnevni list „Press“ obavezan je da ovu odluku objavi. Članovi Komisije za žalbe ocenili su da su objavljenim tekstom povređena prava oštećene, odnosno da nije poštovano njeno pravo na privatnost u smislu odredbi odeljka VI Kodeksa novinara Srbije. Takođe je ocenjeno da tekst obiluje nepotrebnim senzacionalističkim detaljima, a čija je tačnost i proverljivost takođe problematična, pošto se autori teksta pozivaju samo na izjavu anonimnog „sagovornika upoznatog sa celom dramom“. Druga odluka je doneta po žalbi bivšeg ministra zdravlja, Tomice Milosavljevića, a povodom teksta pod naslovom „Vlast štiti bivšeg ministra“, objavljenog u nedeljniku „NIN“ 13. oktobra. Po mišljenju Milosavljevića, u tekstu je izneto više neistina, te se u njemu uvredljivo insinuiira njegova krivica u vezi sa aktivnostima tokom pandemije AH1N1 virusa 2009/2010 godine, a posebno tokom nabavke pandemijske vakcine. Komisija za žalbe Saveta za štampu odbila je ovu žalbu, našavši da u tekstu nisu prekršene odredbe Kodeksa novinara Srbije. Članovi Komisije ocenili su da se članak novinarkе Katarine Preradović odnosi na aferu „vakcina“ koja se dogodila u vreme ministarskog mandata podnosioca žalbe – prof. dr Tomice Milosavljevića, te da se tiče njegove ličnosti kao političara. Komisija je našla da informacije o političarima i drugim nosiocima javnih funkcija ne podležu ograničenjima koja važe za informacije o privatnim licima, odnosno da su prava političara u domenu javnog informisanja sužena, srazmerno opravdanom interesu javnosti da zna kako se poverene funkcije vlasti ostvaruju. Komisija se u tom smislu poziva, kako na Zakon o javnom informisanju, tako i na Kodeks novinara Srbije, ali i na odgovarajuće evropske standarde, odnosno praksu Evropskog suda za ljudska prava u primeni člana 10. Evropske konvencije. Komisija takođe primećuje da je podnosilac žalbe bio u prilici da se izjasni o temi članka, jer ga je, u skladu sa zahtevima novinarske pažnje, novinarka kontaktirala pre objavljivanja teksta, ali da on sam tu mogućnost nije iskoristio.

Članovi Kodeksa novinara Srbije na koje se poziva odluka doneta protiv dnevnog lista „Press“, obavezuju novinare da poštuju privatnost, dostojanstvo i integritet ljudi o kojima pišu, da izbegavaju spekulacije i prenošenje nedovoljno proverljivih stavova u izveštavanju o nesrećama i tragedijama u kojima ima stradalih ili su teško pogođeni materijalni i drugi interesi građana, kao i da u

izveštavanju o događajima koji uključuju lični bol i šok, svoja pitanja prilagode tako da odražavaju duh saosećanja i diskrecije. Stiče se utisak da struka može da bude zadovoljna prvim odlukama Komisije za žalbu. Ono što je posebno interesantno jeste i da imamo u izgledu situaciju u kojoj će, o istoj stvari o kojoj je odlučivala Komisija za žalbe Saveta za štampu, odlučivati i redovni sud u postupku po krivičnoj tužbi. Naime, bivši ministar zdravlja, Tomica Milosavljević, već u svojoj žalbi Komisiji, najavljuje da će pored žalbe Komisiji, podneti i tužbu sudu. Način na koji će sud u eventualnom krivičnom postupku tretirati odluku Komisije za žalbe, kao i odluka koju će u tom postupku doneti, ako bi potvrdila odluku Komisije, mogla bi da doprinese jačanju autoriteta Komisije za žalbu, te u krajnjoj liniji i smanjenju broja sudskih postupaka kojima su štampani mediji i njihovi novinari izloženi.

DRŽAVNI ORGANI

4. MINISTARSTVO KULTURE, INFORMISANJA I INFORMACIONOG DRUŠTVA

Nakon usvajanja Medijske strategije 28. septembra, te njenog objavljivanja u Službenom glasniku 7. oktobra, i dalje nema nikakvih naznaka o tome kada bi ona mogla da počne da se primenjuje. Država je Strategijom sebi dala prilično komotne rokove, tako da je aktivnosti već u prvom mesecu po donošenju Strategije možda bilo nerealno očekivati, ali ono što se da primetiti je da se ni po pitanju koje, u skladu sa Akcionim planom uz Medijsku strategiju, prvo dolazi na red, a to je pitanje primene Zakona o kontroli državne pomoći u skladu sa Sporazumom o stabilizaciji i pridruživanju, predviđenom već od 1. januara naredne godine, i dalje niko iz Ministarstva kulture, informisanja i informacionog društva i drugih nadležnih ministarstava ne izjašnjava. Ovakvo ponašanje samo pojačava dileme oko ove stavke u Akcionom planu koja je, kako se veruje, bio ključni ustupak predstavnicima medijske zajednice koji je presudio da tekst Strategije na kraju ipak, kako tako, prihvate, uz jedinu rezervu koja se ticala ideje o regionalnim javnim servisima. Naime, predstavnicima medijske zajednice predstavljeno je da se na ovaj način zapravo definitivno menja model finansiranja medija u Srbiji, odnosno da će neposredno budžetsko finansiranje državnih medija već od 1. januara iduće godine biti tretirano kao nedozvoljena državna pomoć. Sada, međutim, i Ministarstvo kulture, informisanja i informacionog društva, i Ministarstvo finansija i Komisija za kontrolu državne pomoći čute i ne vidi se da se bilo ko priprema da od naredne godine bilo šta u modelu finansiranja medija promeni. O čemu je zapravo reč, tj. šta podrazumeva primena Zakona o kontroli državne pomoći i kakve su obaveze u primeni tog zakona po Sporazumu o stabilizaciji i pridruživanju? Zakonom o kontroli državne pomoći, zabranjena je u bilo kom obliku dodeljena državna pomoć, ako narušava ili pretili da naruši konkurenciju na tržištu, osim kada je

samim Zakonom drugačije predviđeno. Izuzetno, dozvoljeno je dodeliti državnu pomoć koja je socijalnog karaktera, a dodeljuje se individualnim potrošačima bez diskriminacije u odnosu na poreklo robe, odnosno proizvoda, koji čine konkretnu pomoć, kao i pomoć koja se dodeljuje radi otklanjanja šteta prouzrokovanih prirodnim nepogodama ili drugim vanrednim situacijama. U skladu sa Zakonom, državna pomoć može biti dozvoljena ako se dodeljuje, između ostalog, radi izvođenja određenog projekta od posebnog značaja za Republiku Srbiju. Upravo zbog toga, odnosno da bi otvorila prostor da mediji ipak dobijaju pomoć od države, Medijska strategija insistira na finansiranju projekata i definisanju javnog interesa, drugim rečima, polja u kojima bi medijski projekti mogli biti projekti od posebnog značaja za Republiku Srbiju.

Kada Akcioni plan govori o primeni Zakona o kontroli državne pomoći u skladu sa Sporazumom o stabilizaciji i pridruživanju, on bi mogao misliti na član 74. ovog Sporazuma koji predviđa da će istekom roka od 3 godine nakon stupanja sporazuma na snagu, Srbija primeniti načela koja su utvrđena u Ugovoru o EZ, sa posebnim upućivanjem na član 86. tog ugovora, na javna preduzeća i preduzeća kojima su dodeljena posebna prava. Citirani član 86. zapravo je današnji član 106 Ugovora o funkcionisanju Evropske Unije, kojim se polje primene pravila o kontroli državne pomoći, proširuje i na javna preduzeća, odnosno preduzeća kojima su dodeljena kakva posebna prava. Ono što najviše zabrinjava, jeste činjenica da, u ovom trenutku, postoje različita tumačenja koja se odnose na trenutak u kome citirani rok od 3 godine ističe, odnosno, u kome će eventualno neprimenjivanje propisa o kontroli državne pomoći koju predstavlja i važeći model finansiranja javnih preduzeća, predstavljati i povredu Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju, a ne samo propust da se ispoštuje rok predviđen Akcionim planom.

V PROCES DIGITALIZACIJE

Digitalnu televiziju nećemo dobiti na vreme, kao ni probni digitalni signal, pišu „Večernje novosti“. Rok za digitalizaciju televizije u Srbiji prvobitno je bio 4. april 2012. godine. Kako su se poslovi privodili kraju, sve više je bilo sumnji da taj rok može da bude ispoštovan. Moglo se čuti da radovi kasne, pa samim tim i početak emitovanja digitalnog TV signala. Sada se, međutim, kao razlog za odlaganje navode parlamentarni izbori, jer „ne bi bilo zgodno da baš tada ljudi ostanu bez digitalnog signala“. Da su izbori razlog odlaganja, izjavila je i Jasna Matić, državni sekretar za digitalnu agendu, a i Vladimir Homan, direktor JP „Emisiona tehnika i veze“, koji je nosilac celog posla. Kasni i eksperimentalno emitovanje digitalnog programa, koje je prvo trebalo da počne sredinom ove

godine, pa od septembra, a prema poslednjim Homanovim navodima, još se čeka da iz inostranstva stigne oprema za repetitore, potrebna za start digitalne televizije. Probna mreža treba da bude puštena na 15 lokacija u Srbiji, ali neće biti emitovana punom snagom, da ne bi „nadjučavala“ postojeće analogne mreže kojima primamo TV signal u našim domovima. Da bi počelo emitovanje, mora se sačekati i popravka određenih predajničkih lokacija oštećenih u NATO bombardovanju 1999. Stručnjaci procenjuju da je za završetak procesa digitalizacije potrebno oko 70 miliona evra. Ovaj iznos trebalo bi da obuhvata i pomoć najsiromašnijim porodicama pri kupovini dekodera.

U svojim izveštajima, dugo smo ukazivali da kašnjenja u implementaciji Akcionog plana uz Strategiju digitalizacije sve više čine nerealnim rok koji je inicijalno bio određen za prelazak na digitalno emitovanje TV programa - 4. april 2012. godine. Srbija u ovome nije specifična, budući da gotovo nema zemlje u regionu, ali i šire, koja nije odlagala digitalizaciju. Ono što je međutim problem, jeste činjenica da se o problemima u implementaciji Akcionog plana nije više govorilo i što rokovi, kada je već svima bilo jasno da neće biti dostignuti, nisu blagovremeno promenjeni. Ipak, čini se da određeni pomaci u pogledu digitalizacije predstoje. Plan raspodele neophodan za pokretanje inicijalne mreže na kojoj će emitovanje digitalnog signala biti testirano, RATEL je pustio u javne konsultacije krajem oktobra. Za očekivati je da će uslediti i izmene Strategije i Pravilnika o digitalizaciji, u smislu da će umesto rizičnog, a odsustvom raspoloživih frekvencija, iznuđenog prelaska na digitalno emitovanje u jednom danu, predvideti fazni prelazak po regionima. Ovo je naime omogućeno činjenicom da se prevelik broj analognih emitera u Srbiji već godinama, pod dejstvom ekonomske krize, smanjuje. Kriza je praktično za svoj rezultat imala da se deo spektra oslobodio, u meri koja sada omogućava faznu digitalizaciju. Činjenica je da bi više transparentnosti u planiranju digitalizacije pomoglo i da se izbegnu senzacionalistički tekstovi po medijima, te da građani dobiju adekvatne i tačne informacije o tome šta digitalizacija za njih znači.

VI PROCES PRIVATIZACIJE

Komisija za zaštitu konkurencije odbacila je zahtev austrijske firme OST Holding Suedosteuropa GmbH za sprovođenje koncentracije, objavljeno je na zvaničnom sajtu te institucije. Zahtev OST holdinga za sticanje 62,4 odsto akcija kompanije „Novosti“ kroz preuzimanje celokupnog udela tri inostrana privredna društva koja su akcionari OST holdinga (Trimax Investments, Ardos Holding i Karamat Holding), odbačen je, kako se navodi, zaključkom predsednika Komisije od 12. oktobra, a razlog je to što nisu dostavljeni potrebni dokazi o pravnom osnovu. Bez tih dokaza, naime, kaže se u

saopštenju, Savet komisije za zaštitu konkurencije nije imao uslova ni da otpočne raspravu o traženoj koncentraciji, a OST holdingu je ostavljena mogućnost da u roku od tri dana podnese žalbu protiv ovakvog zaključka. OST holding, koji je u vlasništvu medijske kompanije Vac (WAZ), odobrenje da preuzme 62,4 odsto akcija „Novosti“ zatražio je od Komisije za zaštitu konkurencije pre više od dve godine, ali je Komisija sredinom jula ove godine obustavila postupak do donošenja odluke Upravnog suda po tužbi koju je protiv nje podnela ta firma. Upravni sud je, međutim, odbacio tužbu OST holdinga, pa je to i bio razlog za novo oglašavanje Komisije o zahtevu ove firme da preuzme celokupne udele u tri kompanije preko kojih je njihov vlasnik, Milan Beko, 2006. godine preuzeo većinski paket akcija „Novosti“. U međuvremenu, nakon što je sam Milan Beko potvrdio da kontroliše tri kompanije koje zajedno sa 62,4 odsto učestvuju u kapitalu „Novosti“, Komisija za hartije od vrednosti mu je u junu ove godine naložila da ponudu za preuzimanje ostalih akcija „Novosti“ objavi najkasnije u roku od tri meseca ili da, u suprotnom, objavi prodaju udela iznad 25 odsto akcija „Novosti“. Prema važećem zakonu, do realizacije takve prodaje vlasnik nema pravo da glasa po osnovu akcija koje prevazilaze učešće od 25 odsto. Otuda, iako manjinski akcionar sa 36,6 odsto, država trenutno u „Novostima“ ima upravljačka prava na najveći broj akcija (29,5 odsto u vlasništvu Republike Srbije i 7,15 odsto preko Fonda PIO). Ovo praktično znači da će država, u slučaju „Novosti“, do daljnjeg, ne samo učestvovati u vlasništvu, već praktično i upravljati tom medijskom kućom, protivno imperativnoj odredbi Zakona o javnom informisanju koja predviđa da osnivači, odnosno vlasnici javnog glasila ne mogu biti, ni posredno ni neposredno, država i teritorijalna autonomija, kao ni ustanova, preduzeće i drugo pravno lice koje je u pretežnom delu u državnoj svojini ili koje se u celini ili pretežnim delom finansira iz javnih prihoda. Stav da se država mora povući iz medijskog vlasništva u ovakvim slučajevima, zauzet je i Medijskom strategijom. Tamo piše da će se država iz vlasništva povući u roku od 24 meseca po utvrđivanju zakonskog osnova. Kako u konkretnom slučaju osnov postoji još od stupanja na pravnu snagu Zakona o javnom informisanju, dakle još od 2003. godine, postavlja se pitanje šta konkretna odredba Medijske strategije znači, odnosno da li je namera države da se povuče iz medijskog vlasništva iskrena, ili država odlaganjem tog povlačenja samo kupuje vreme.

U međuvremenu, mediji nastavljaju da prate pojedinačne primere prevashodno neuspešnih privatizacija. Tako se, na primer, prenosi da je većinski vlasnik regionalne TV Pirot, Milorad Pejić, posle četiri godine od kupovine zatražio od Agencije za privatizaciju sporazumni raskid ugovora, jer je televizija u teškoj finansijskoj situaciji, zbog čega prethodi otpuštanje radnika. TV Pirot je prodana na aukciji početkom novembra 2007. godine, i to je bio prvi medij koji je privatizovan na jugoistoku Srbije, ali je četiri godine kasnije račun Televizije u blokadi zbog dugovanja za struju i druge dažbine, a zaposleni nisu primili po nekoliko plata. Krajem oktobra, mediji su preneli i da je Agencija za privatizaciju raskinula kupoprodajni ugovor o privatizaciji najstarijeg kragujevačkog i srpskog

nedeljnika „Svetlost“. Svetlost je 2007. godine prodat za 21 milion dinara tročlanom konzorcijumu kog su činili Gvozden Jovanović, tadašnji odbornik u Skupštini grada ispred Demohrišćanske stranke Srbije, Vlatko Rajković, stomatolog i nekadašnji kragujevački gradonačelnik i kragujevački biznismen, Dragoljub Milovanović.

VII ZAKLJUČAK

Fizički napadi na novinare, pretnje, kamenovanje studija, uništavanje vozila, podizanje optužnica bez istrage, beskrajni sudski postupci u slučajevima u kojima su novinari bili izloženi napadima, bacili su u senku činjenicu da je Srbija nakon više od dve godine natezanja dobila Medijsku strategiju, za koju su se svi slagali da nam je neophodna. Implementacija Strategije tek predstoji, ali je već više nego izvesno da će sa njom biti problema. Više je uzroka koji će probleme generisati. Prvo, Medijska strategija je kompromis u koji su ugrađene određene nekoherentnosti koje će nesumnjivo dovesti do različitih tumačenja. Već na prvo čitanje, jasno se nameće zaključak da je nemoguće i zalagati se za povlačenje države iz medijskog vlasništva, i uvoditi nove izuzetke od obavezne privatizacije. Takođe, čak je i logički nemoguće i ne menjati ništa suštinski u očigledno neuspešnom modelu finansiranja postojećih javnih servisa, i uvoditi nove javne servise čiji je model finansiranja još nejasniji. Ili verovati da će, u situaciji u kojoj nacionalni i pokrajinski javni servis ne zadovoljavaju potrebe za informisanjem od regionalnog značaja, po njihovom modelu pravljeni regionalni javni servisi, zadovoljiti potrebe za informisanjem od lokalnog značaja. Postoji, međutim, jedna stvar koja je više nego uočljiva i koja predstavlja nesumnjivu promenu fokusa koju je Strategija donela. Koliko god to bilo učinjeno traljavo i nespretno, medijski sektor se u Strategiji po prvi put u Srbiji tretira, ne samo kao polje za ostvarivanje slobode izražavanja, kao jednog od temeljnih ljudskih prava, već i kao tržište na kome se štiti konkurencija i na kome se finansijski upliv države tretira kao nedozvoljeno mešanje, koje da bi bilo dopušteno, mora biti uređeno na principima transparentnosti, nediskriminatornosti i poštovanja konkurencije. Iskustva zemalja u regionu koje su pre Srbije otpočele, a neke i okončale pregovore o pridruživanju Evropskoj Uniji, uče nas da su ključne stvari za medijsku scenu u tim pregovorima bile, ne one koje se tiču ljudskih prava i posebno prava na slobodu izražavanja, već, za neke možda i paradoksalno, pitanja koja se tiču zaštite konkurencije i kontrole državne pomoći. Iz ovog bi se mogao izvući zaključak da se i čitav region, pa samim tim i Srbija u njemu, promenila u meri u kojoj ogoljena represija i nasilje, iako i dalje i u zabrinjavajućoj meri postoje, polako ali sigurno prestaju da budu dominantni mehanizmi putem kojih se na medije utiče. Danas izgleda da se na medije dominantno utiče i sloboda izražavanja prevashodno ograničava na finije i prikrivenije načine, koji medije stavljaju pred ne manje opasna,

ali ipak drugačija iskušenja. Izmenjene okolnosti nametnule su, uz očuvanje onih tradicionalnih, i pojavu novih prioriteta koje medijska zajednica sebi postavlja. Ti prioriteti danas se tiču i vlasništva, oni se tiču i zaštite konkurencije i prevashodno kontrole državne pomoći. Upravo zato, koliko god Strategija za mnoge bila razočaravajući dokument, meru njenog uspeha predstavljaće pre svega ono što bude postignuto u implementaciji novog modela projektnog finansiranja medijskih sadržaja i efikasnoj kontroli državne pomoći. Ako se na ovim poljima bude zakazalo, srpski medijski prostor nastaviće da iz dana u dan postaje sve siromašniji, a kontrola nad njim sve jača.